

הרצל בתקשורת

דוח תקופתי (מאי 2019)

מאת ד"ר אנטון ברקובסקי

בעיתונות

ב"ישראל היום!" פורסמה כתבה הקוראת לעליית יהודים לארץ. הכותב עשה סקירה היסטורית קצרה והזכיר את שני האישים החשובים שתרמו את חלקם לרעיון של העלייה ותקומת הארץ: הרב יהודה אלקלעי מזמלין (הרב של סבו של הרצל) והרצל עצמו.¹

לקראת יום העצמאות פרסם כתב עת לילדים "אותיות" מספר עובדות היסטוריות וסטטיסטיות על ישראל. בין היתר הוזכרו "תוכנית אוגנדה" של הרצל והצעתו שלא התקבלה לדגל המדינה (שבעה כוכבים).²

לקראת יום העצמאות תוארו הישגים מרשימים בתחום התעשייה והמדדים המקרו-כלכליים של ישראל יחסית לתקופת ההקמה של המדינה. עם זאת הישגים מרשימים פחות תועדו בתחום הבנקאות - רוב הבנקים הוקמו עוד טרם קום המדינה, לדוגמא "הבנק הלאומי", שנוסד ביוזמת הרצל בקונגרס הציוני ב-1902.³

ב"ציופצייק" פורסמה דרכה ההיסטורית של "התקווה" - ההמנון של התנועה הציונית ושל מדינת ישראל - מניצחונה בתחרויות ועד אישורה על ידי הרצל.⁴

בהסתמך על תורתו של גוסטב לנדאוואר, הוגה דעות סוציאליסטי שהתבטא בנושא הלאומיות היהודית של הרצל, ובהתבסס על השקפותיהם של ציונים סוציאליסטיים ועל אלו של עמוס שוקן יצא דימיטרי שומסקי בכתבתו נגד "הפרדה בין הזהות הלאומית היהודית למחויבות ערכית אוניברסאלית".⁵

"במקור ראשון" פורסמה כתבה הסוקרת את הראיה הפסימית של "אחד העם" - "האיש שהתפרנס מהויכוח המרתק עם הרצל" על אודות התגשמות הרעיון הציוני ואפשרות של הקמת המדינה וקיבוץ הגלויות.⁶

ב"יתד נאמן" פורסמה ביקורת קשה על מדינת ישראל והציונות לקראת יום העצמאות. הכותב האשים את המדינה והתנועה הציונית בכך שהן פעלו בעבר ופועלות כיום על מנת להשוות ולדמות את היהודים לגויים.

¹ אידר, דרור. יהודים, בואו הביתה - עלו לארץ ישראל! ישראל היום! (2.5.2019), עמ' 3.

² אנו מכריזים בזאת. אותיות (3.5.2019), עמ' 42-43.

³ בר-טל, ערן. עצמאות כלכלית: התמ"ג זינק פי-12 מקום המדינה. ישראל היום! (8.5.2019), עמ' 19.

⁴ סימקין, נתנאל. תקוותנו. ציופצייק (5.5.2019), עמ' 28-29.

⁵ שומסקי, דימיטרי. להיות אומה פירושו לשאת בתפקיד. הארץ (3.5.2019), עמ' 26.

⁶ סגל, חגי. האמת על ארץ ישראל. מקור ראשון - יומן (8.5.2019), עמ' 1-3.

לצורך הוכחת טענותיו ציטט הכותב מיומניו ומ"מדינת היהודים" של הרצל: "את הרבנים נכלא בבית הכנסת, כשם שנכלא את הצבא בקסרקטינים".⁷

בכתבתו ביקש הרב ד"ר צחי הרשקוביץ' לבחון את יסודות המשנה התורנית והלאומית של הציבור ציוני-דתי, וזאת תוך ציטוט מעבודותיו של הגאון ההונגרי ואחד ממקדמיו של הרצל הרב יוסף ג'טונק. נטונק הגה באמצע המאה ה-19 גישה רציונליסטית וקרא לא לחכות לנסים ולבוא המשיח, אלא לקדם את הרעיון הציוני.⁸

רן סגל סקר את התורמים הרבים לישוב היהודי בארץ ישראל, הן במסגרת "צדקה" מאת פילנתרופים וגופים שהקימו והן במסגרת גופים ציוניים שנוסדו ביוזמת הרצל וממשיכי דרכו. לטענת סגל סייעו התורמים הרבים לכינון המדינה היהודית ותרמו לשיתוף הפעולה והצדק החברתי שבה.⁹

ב"מבט ראשון" זכה לסיקור נרחב "מצעד איוולת היהודי" - ספר ביקורת נוקבת בעקבות ההיסטוריה היהודית מאת עמוס עשהאל. בספר הופנתה אצבע מאשימה כלפי רוב מנהיגים יהודיים (נביאים, מלכים, רבנים וכ"ד). בראיון עם הסופר הזכרה דמותו של הרצל בתור זה שעמד לכאורה מאחורי איחוד העם וקידם את הרעיון הציוני. עם זאת, עשהאל קורא לציבור הישראלי לא להשלות את עצמו, שכן מחכים לו אתגרים רבים בעקבות מאפיינים דמוגרפיים, חברתיים ותרבותיים המפלגים ומשסעים אותו.¹⁰

ד"ר אופיר העברי, המשנה לנשיא מכון הרצל בירושלים, הפנה ביקורת כלפי מערכת המשפט ש"מעקרת" עשרות שנים את המדיניות הציונית ומדרדרת את הדרך שבה צעדו הציונות וישראל מאז הרצל ובן-גוריון. הכותב שם דגש מיוחד על המחלוקת בעקבות "חוק הלאום".¹¹

כתבה נרחבת מאת אריה דובנוב ואיתמר בן-עמי הוקדשה לרעיונות שהגו לאחרונה מספר היסטוריונים. דימיטרי שומסקי עם ספרו Beyond the Nation State: The Zionist Political Imagination from Pinsker to Ben-Gurion לפיו, מנהיגי הציונות כלל לא שאפו למדינת לאום יהודית. מיכאל ברנר עם ספרו In Search of Israel: The History of an Idea רעיון שכותבים ציונים כלל לא שאפו להקמת מדינה ריבונית, אלא בחנו הצעות שונות, כגון הדומיניון היהודי-בריטי תחת הוד מלכותה. בספרו Sovereign Jews: Israel, Zionism and Judaism טוען יעקב ידגר שמדינת ישראל מייצגת את עלייתו של הטיפוס "היהודי המדיני". מכאן הכותבים עברו לשאלה "האם יש חשיבות לכך שהציונות לא שאפה למדינה יהודית, וכי הוגיה נטו להתייחס בחיוב לרעיונות אוטונומיים אלטרנטיביים...". את התשובה מצאו ברעיון שהגה סת' אנזיסקה בספרו Preventing Palestine: A Political History from Camp David to Oslo, בו סוקרה התשתית למדיניות הישראלית של "מניעת ריבונות" פלסטינית, והתחייבות לאוטונומיה בלבד.¹²

⁷ י. נ. האור שבתוך החשיכה. יתד נאמן (5.5.2019), עמ' 13.

⁸ הרשקוביץ, צחי. יש המחכים שהקב"ה ינחם בדרך נס למדינה אגדתית. שבתון (3.5.2019), עמ' 30.

⁹ Segal, Ran. The ultimate proof of partnership. *The Jerusalem Post* (16.5.2019), p. 11.

¹⁰ הורוביץ, אריאל. ההיסטוריה היהודית על ספסל הנאשמים. מקור ראשון - שבת (17.5.2019), עמ' 8-11.

¹¹ העברי, אופיר. אדרבה, נתקן את כל חוקי היסוד. ישראל היום! (19.5.2019), עמ' 28.

¹² דובנוב, אריה ובן-עמי, איתמר. האם מנהיגי הציונות שאפו בכלל להקים מדינה יהודית? הארץ (מוסף הארץ) (24.5.2019), עמ' 52-54.